

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

SZERKESZTŐSÉG,

hova a lap szellemi részét illető
minden küldemény intézendő:
Füvészkert-utca 1079.

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven.

Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések
díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszeri hirdetésnél
100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr.
Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

KIADÓ HIVATAL,

hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó
minden küldemény intézendő:
Főiskola, háznagyi hivatal.

Tartalom. Esmék az egyház és vallásos élet köréből. Szűcs István. — „Egészség“. Nagy István. — Tárcza. Néhány szó a nazarénusokról. Erős Lajos. — Közügyeink. A máramaros-ugocsai ev. ref. egyházmegye közgyűlése. Vékony Antal. — A beregi missió köréből. Szabó András. — Levél a szerkesztőhöz. D. L. — Különfélék. — Szerk. posta.

Esmék az egyház és vallásos élet köréből.

IX.

Egy papi palástot felölteni, bibliát hónalj alá illeszteni, a világi foglalkozásoknak búcsút mondva felvenni a tiszteletes címet s a templombeli előírt szolgálatokat szokásos időben végezni, a bizton jövedelmező parochiába behelyezkedni s annak évenkénti járandóságait életfogytiglan élvezni: ha csak ennyiből állana a papság, akkor csodálnám, hogy többen nem vállalkoznak a lelkészi pályára. Ellenben, ha elgondolom azt, hogy mily nagy erkölcsi felelőséggel járó sok teendő vár egy református lelkészre, s hogy mily sok előkészület szükséges a hittani és egyházi körhöz tartozó különböző tudományok megszerzésén kívül, különösen a természeti tudományoknak és lélektannak is alapos elsajátítására; — hogy a lelkész saját indulatain uralkodva járjon, — a mennyire emberi erőtlensége engedi — jó példával hallgatói előtt; hogy a lelkész gyülekezetében az egyházközség anyagi és szellemi érdekeinek ellenőre, egyházközségéhez tartozó minden hívének lelkiekben gondozója, vallásos-erkölcsi tekintetben vezetője s őrállója, tanácsadója legyen; — hogy a lelkész lemondva minden világi nagyobb igényekről, melyekre őt fényes elmetehetsége jogosította volna, hallgatóinak jó — balsorsában osztályrészesévé lévén, együtt örüljön az örvendőkkel, együtt sírjon a sírányzókkal; — hogy ismerje hallgatóinak társadalmi állások szerinti kedélyállapotát, tapintatos szellemi fölényével azoknak szívindulatát, mint a vizek folyását, igazgassa; — hogy soha ne szünjék

meg híveinek valódi lelki orvosa lenni s az idők folyásával haladó kor igényeit éber figyelemmel kísérni, — maga is holtig tanulva, ahhoz képest gyülekezetében az erkölcsök szelidülését, simaságot, az izlést, méveltséget és előhaladásra irányzott törekvést elősegíteni igyekezzen, s híveit az élet bizonytalan útjain szünetlenül részesítse a vallás üdítő malasztjában; — s hogy sohasem rögtönzött és pongyola beszéddel, hanem mindig gondosan kidolgozott, önkészítette prédikációval, unalmat és elálmosodást kerülő előadásával kösse le hallgatói figyelmét, — ha mindezeket elgondolom s ha azonkívül azt is hozzá veszem, hogy református hitfelekezetünknel a lelkészi teendők súlypontja az ígehirdetésre, prédikálásra van fektetve s ebben kulminál a lelkész dicsősége — s ha végre azt is hozzá gondolom, hogy a hathatós prédikáláshoz ajánlatos külső, tág tüdő, erős mell, érczes, terjedelmes hang, folyékony, élénk előadás, gömbölyű nyelv, ügyes hanghordozás, taglejtés, s a művészetnek azon neme, mely mimikának nevezetik, és a természetességnek művészi, azonban minden affectatiót nélkülöző kiabrázolója — főkéllkül tartoznak: akkor már azon bámulok, hogy csak annyin is szánják reá magukat a prédikátori szent hivatalra.

Igenis, czélzatosan emeltem ki a prédikáláshoz megkívántató attributumokat. Hogy a jó szónoklat mennyire gyújtó hatással bír a kedélyállapotokra, mennyire képes a néptömegeket átgyúrni s a békülékeny hajlamú polgárokat is harcziás indulatokra hevíteni, azt Amiens-i Péter, Kapisztrán János, nagybotú Lőrincz pap és Colariensi példái tanúsítják, az újabb korbéli hatásos szónokokról ezúttal nem is emlékezve.

De mellőzöm világi szempontból a szónoklat hatását és szorítkozom csakis az egyházi térre.

Egy kiérdemült esperes úrtól volt alkalmam hallani, hogy esperesi hivataloskodása idején egyházmegyéjében canonica visitatio idején egy alföldi népes egyházközség-

ben megjelenve, midőn ő az egyházi számadásokat vizsgálat alá vette, tapasztalta, hogy egyházi adójokra nézve a községbeli hallgatók úgy termény-, mint pénzbefizetés tekintetében is feles mennyiségben vannak hátrálékban. E bajnak oka után tudakozódván az esperes, azt értette meg, hogy a hátrálékok nem a hívek szegényes állapota miatt, hanem inkább abból erednek, mert egyéb könnyen legyőzhető akadályokon kívül az egyházközségben vallásos közöny és hithidegség hatalmazott el. — Történetesen a szó alatti egyházközségben egyik lelkészi állomás ürességben lévén, az esperes az egyházközségi előljáróknak azt tanácsolta, hogy hívjanak a lelkészi megürült állomásra egy oly hitszónokot, ki hathatós prédikálásával képes legyen felébreszteni a hívek szendergő lelkiismeretét és vallásos, egyházas érzületét. A szó alatti egyházközségi előljárók szívesen engedve az esperes tanácsának, hívtak egyes szónoklattal ékeskedő lelkipásztort, kinek hathatós buzdítására pár év lefolyása közben a hátrálékban volt egyházi tartozások beszédettek s azokból a romladozó egyházi épületek teljesen kijavítottak.

Körülbelül harmincz évvel ezelőtt történt, hogy Bihar megyében, a Körös felső mentén, egy ref. egyházközségben a hitélet annyira meglazult, a vallásos közöny annyira elhatalmazott, hogy a gyülekezet tagjai közösen összebeszéltek, miszerint ők a róm. katolikus egyház kebelébe fognak átlépni. Alighogy e dolognak híre eljutott Debreczenbe, már is főtiszt. Révész Bálint püspök úr a helyszínére sietett s ottan megjelenve, magának az ügy állásáról kellő felvilágosítást szerzett, majd e hitközség összes tagjait templomba gyűjtve össze, azok előtt hathatós beszédet tartott és ismeretes ékesszólásával azt eszközölte, hogy a szóban forgó egyház megtántorodott tagjai tévelygéseket öszintén megbánva, ünnepélyesen fogadták, hogy ők a ref. egyházközségnek továbbra is hű és pedig állandó hű tagjai kívánnak maradni. Ugyis történt.

Szücs István.

„Egészség.“

(Folytatás.)

De támaszkodjunk a kétszer keftőre. Közlök itt néhány statisztikai adatot az „Egészség“ című folyóirattól és egyházi lapjainknak néhány nagyobb egyházunk szaporodási viszonyaira vonatkozó kimutatásából; párhuzamban láthatjuk saját viszonyainkat egyik, másik európai államéival.

P. o. az 1887-ik évben 1000 emberre esik: Londonban szül. 31·3, hal. 19·4, tehát szaporodás 11·9; Berlinben szül. 32·6 hal., 21·8, szap. 10·8; Budapesten szül. 37·3, hal. 31·9, szap. 5·4; Debreczenben szül. 32·8, hal. 28·8 szap. 4; Kolozsvárt szül. 36·2, hal. 34·6, szap. 1·6; Pozsonyban szül. 35·6, hal. 37·7, fogyás 2·1.—1888-ban a debreczeni egyházközségben 40 ezer lélek után szül. 1526, hal. 1431, szap. 95; Hódmezővásárhelyen 35 ezer lélek

után szül. 1235, hal. 1133., szap. 102; Budapesten 25 ezer lélek után szül. 1168, hal. 884, szap. 284 (ez kielégítő).

Az „Egészség“-ben feltüntetett statisztikai adatok mindnyája hasonló viszonyokat mutat hazánk jelentékenyebb városából; így tehát fájdalommal kell szemlélnünk, hogy ámbár a születési viszonyok nálunk legkedvezőbbek, esvén minden 1000 lélekre 34—37, míg más országokban 32, 33, mégis hazánk népességének szaporodása legcsekélyebb a halálozás nagy száma miatt, esvén 1000 lélekre legfeljebb 5 szaporodás, míg amott 10, 11; avagy egy 40 ezer lelket számláló gyülekezetben 1526 születés után 95 évi szaporodás mutatkozik a nélkül, hogy valami járvány lett volna; holott, 1000 ember után átlag csak 10 szaporodást véve fel, 40 ezer lélek után 400-nak kellene lennie a szaporodásnak, mely számarányt némely európai, illetőleg a higienikus államok el is érnek. Mily megdöbbentő aztán a pusztulás nálunk járványok idején! A 73-iki kolera fellépte óta Magyarország többet veszített el kolerában a maga 15 millió emberéből, mint Anglia, Francia- és Németország együttvéve 120 millió emberből. Az eredmény az, „hogy hazánk népességének p. o. 1870—80-ig körülbelül 17.150,000-re kellett volna emelkednie, tekintve más államok szaporodási viszonyait és talált az 1880-iki népszámlálás 15.640,000 lelket; így 10 év alatt már negatív irányú veszteségünk legalább 1.500,000 ember, a kik jó egészségi viszonyok mellett megtarthatók lettek volna, a mint megment ennyit magának sok európai állam. Veszteségünket pedig okozzák rossz egészségi viszonyaink, melyek mellett a kolera és mindenféle járvány a legtermékenyebb talajra lel nálunk. Mert ott van N.-Várad undorító Peczejével, Miskolcz hasonló Szinvájával, valamennyi pedig sepreten, sáros, piszkos utcáival, a melyeken, főképp a félreesőkön dombszerűleg van felhalmozva a szemét, a házakból oly dögleletes szagú folyadék foly végig az utcán, míg egy esatornanyiflást talál, hogy az arra menő kénytelen zsebkendőjét szájára, orrára takarni. Ott vannak főképp alföldi városaink, falvaink kopasz sivar utcáikkal, melyeken fa alig látható, hogy míg egy felsőbb vidéki falut messziről erdőnek gondolnánk, némelyik kiesinyke kis tornyát is a fák közé rejti, csak mikor a faluba beérünk, jóformán akkor vesszük észre házeit és templomát, addig p. o. Kunságon 2 mértföldnyi távolságban meglátjuk a város tornyát templomostul majdnem földig, szinte szembántó élesen bontakozva ki körvonalaiival a levegő sűrűségéből és pedig nemcsak azért oly messziről, mert nagyon magas, hanem azért is, mert környéke sivar, kietlen, nincsenek fák, melyek a szemnek oly jóleső homályos környezetet adjanak annak és a falunak. Míg ama kis faluk, messziről mint egy-egy oázis hívogatnak kellemes hűs árnyaikkal, ezekben szinte perzselődni halljuk a nádas, vagy szalmás és cserepes házak tetejét a forró nyári naptól, mert nincs fa, a mely felettök egy kis árnyékot tartana. A mi falvainkban, városainkban a talaj a házak szennyétől és a rothadó mocsaras helyektől meg van fertőztetve, a levegő e megfertőztetett talajból jövő kigőzölgésektől meg van mérgezve. Hogyne találna termékeny talajra mindenféle járvány, hogyne pusztítaná ezrével a népet, mely egészségére ekkor sem vigyáz; életmódján ekkor sem változtat! Így aztán pusztulunk, vesszünk, szaporodni igen lassan szaporodunk, járványok idején megdöbbentő mennyiségben látjuk a hullákat nap mint nap kivitetni, és rendes egészségi viszonyaink mellett is csekély a mi népességünk szaporodása a legtöbb európai államokéhoz képest; sok a halálozás, sok a betegeskedés. Hogy aztán a sok halálozás,

sok betegeskedés a nemzetnek mennyi kárt okoz közvagyonosodásában, közművelődésében, elgondolhatjuk akkor, ha megemlékezünk azon tényről, hogy az államok ereje, hatalma az emberi életben, az egészségen alapszik, hogy a szerint számít valamely állam, mint politikai tényező, az államok sorában, a mint népessége kedvező arányban szaporodik, a milyenek egészségi viszonyai, és fájdalom! — épen e miatt a nagy államok véleménye hazánkról nem épen előnyös reánk nézve; a magyarországi egészségi viszonyok a nyugoti embert nem elégitik ki. Nálunk ugyanis a mint legnagyobb a halálozási szám, legtöbb a betegeskedés is. Statisztikai kimutatás szerint nálunk átlag minden emberre esik 20 beteg nap. Csak 10 ezer embert véve fel, egy esztendő alatt ennyi ember után 200 ezer lesz a beteg napok száma. Egy napi munkabért csak 50 krral számítva (van a ki kevesebbet, van a ki 3-szor, 4-szer annyit keres kézműves, iparos is) 10 ezer ember vesztesége lesz egy év alatt a betegeskedés miatt 100 ezer forint. De tovább: a betegséget gyógyíttatni kell, így a betegség idején nem csak nem keres, de veszít a meglevőből az ember, végül pedig családja tagjai is el vannak vonva a munkától, legalább részben, úgy hogy a két utóbbi módon szenvedett veszteség ismét kitesz legalább is annyit, mint az előbbi; vagyis nemzetgazdaságunk és kulturánk csak 10 ezer ember után veszít évenként legalább 200 ezer forint értéket betegség miatt, mert a mennyivel lesz szegényebb az egyes, annyival lesz a köz is. És itt nincs még felszámítva az a milliókat tévő kiadás, a melyet a halottakkal a koporsókba tesznek, a melyet a nemzetektől a föld nyél el. Váli Ernő kimutatja (Term. tud. Közlöny 1885-ik évf. decz. füzet 494 lap, hogy, ha nálunk a betegeskedések és halálozások számát csak 0.1-del alább szállíthatnák, évenként 20—30 millió forint értéket takarítanánk meg. Nemzetgazdaságunknak, kulturánknak mily lendületet adhatnánk ezzel! Pedig egészségügyünknek 0.1-del emelése nem mesék országába való óhajtság.

Nagy István,

ev. ref. s. lelkész.

(Folyt. köv.)

T á r c z a.

Néhány szó a nazarénusokról.

(Felolvastatott az alsó-szabolcs-hajdú-vidéki ev. ref. egyházmegye lelkészi értekezletén 1889. augusztus 20 napján H.-Nánáson.)

Nagyiszteletű egyházmegyei lelkészértekezlet! Midőn esperesünk megtisztelő bizalmának eleget teendő pár héttel ezelőtt vállalkoztam arra, hogy ezen egyházmegye tapasztalatokban gazdag s tudós lelkészi kara előtt a felhívás értelmében a „nazarénismusról“, — annak főleg gyakorlati oldalát tekintve — e mai napon egyet s mást elmondok, határozott tudatával voltam annak, miszerint részint az idő rövidege, részint sok oldalú elfoglaltatásom folytán hatványozott igyekezetem s a legbuzgóbb készség által támogatott akaratom daczára sem produkálhatok valami olyant, mi, — akár a kérdés messze kiható fontosságát, akár ez értekezlet széles ismerettel bíró tagjainak igényeit nézve — abszolút becs vagy csak kellőleg okadatolható elismerésre is számot tarthatna. Mindamelllett is azonban figyelemben véve az ily-

nemű értekezletek bizalmas jellegét,¹⁾ s bármely — egyházi közügyeinket érdeklő, — egyéni nézetek megvitathatását nemcsak el nem tiltó, de sőt azt egyenesen feltételező s valószínűleg alapszabályilag is kimondott célját: kötelességemnek tartottam ama csekélységem iránt nyilvánult esperesi bizalom ki nem térni, de sőt ebből kifolyólag ezen, — református szempontból sokak által több ízben és pedig nyilvánosan „ragálynak“ deklarált jelenség körül eddig szerzett hiányos tapasztalataimat, úgy a hogy rendbe szedni s azoknak elmondásával becses figyelmüket jelenleg néhány rövid perczre igénybe venni.

Nagyiszteletű lelkészértekezlet! A „nazarénismus“-ról kelletvén szólanom, mindjárt itt helyén valónak látom felvetni a kérdést, hogy vajjon mi az a nazarénismus és mit akar? Mert csakis ennek határozott ismerete, konfessiójának a józan vallásosság, tiszta erkölcs, egészséges társadalmi rend szabványaival való egybevetése s a theoretikus elvek gyakorlati alkalmazása folytán kifejtett élet komoly tanulmányozása, — szóval a diagnosis megállapítása után juthatunk oda, hogy egyfelől ítéletünkben igazak leszünk, másfelől, — ha a szükség úgy kívánja — egyházunk érdekében a legsikeresebb óvintézkedésekhez nyúlhatunk. Fájdalom, azonban épen ez a része az a kérdésnek, mely felett még eddig sötét homály borong s a melyre tekintve önkénytelenül elkomorodunk. Mikor a reformáció megindult, volt gondjuk a kor embereinek, — mindakét részről egyiránt, — hogy a konfessiók hivatalosan repraesentáltassanak s minden félreértésnek, vagy rosszakaratu gyanúsításnak egyszersmindenkorra eleje vétessék. Később a Blandrata, Tolnai s Dávid Ferencz-féle unitárius mozgalmak idején a legkisebb részekig beható tájékozottság, kételyt fenn nem hagyó világosság volt egyik legerősebb vára a konzervatív református egyháznak. S ma? — pironkodva bár — de az igazsághoz hűen be kell vallanunk, hogy azt sem tudjuk, ha vajjon nazarénismus-é az az áramlat, mely a református egyház czédrusát nálunk egy bizonyos idő óta oly hatalmasan rázza, vagy nem nazarénismus? Vagy ha csakugyan nazarénismus, melyik és milyen irányú árnyalata annak?

Mert annyi előttem bizonyos, hogy ennek a szektának többféle — talán az ország természeti fekvése s keresetviszonyai folytán feltételezett, talán a nép karakterisztikus sajátosságai által irányított, de egymástól mindenestre lényegeken különböző fajai vannak, melyek közül lehet egynémelyik államra, vallásra, társadalomra egyaránt veszedelmes s akkor rendőri hatalommal is elnyomandó; de lehet hasznos is s ez esetben a lelkiismereti szabadság jogosultságát vitató, sőt épen ezen a kösziklán épült protestantismus szemüvegén keresztül tekintve azt, szeretetre, s egyáltalában nem üldözésre méltó.

Nekem nagy. lelkészértekezlet, e gondolatok hangoztatására okaim vannak, s midőn a továbbiak folytán talán olyan adatokat is fogok felhozni, melyekről szólni felette kényes dolog: mindezt nem hiú öntetszelgésből, vagy másokat pellengére állítani akaró haszontalan viszketegségből, hanem azon könnyen érthető jóakarattal teendém, mely állásunkból kifolyólag engem, mint mást arra kötelez, hogy ha módunkban áll, a labirinthból való kibontakozás megkönnyítésére legalább egy vékony czérnaszálat adni szent feladatunknak ismerjük.

Azt gondolom, többen fognak még emlékezni, hogy az

¹⁾ Nyilvánosság elé szánva ez a felolvasás épen nem volt s csakis a szerkesztő úr felhívására tartottam kötelességemnek azt e lapnak közlés végett átadni.

1882-ik évfolyamán nálunk nagy port vert fel egy délvidéki s a sajtó által világra repített gyilkossági, — majd ismét a közigazgatás hivatalos közegei ellen intézett aggressiv esemény, mely által a fanatikus nazarénizmus erősen kompromittálva lett. Én akkor épen Helvétiaiban időztem s a „Basler Nachrichten“-ből vettem a hírt e szánalomra méltó botrány miben állására nézve. Kétségtelen azonban, hogy ez ott ennyiben elmúlt volna és semmi következménye nem lesz, ha a szerkesztő úr megelégedve a külföldi hír egyszerű registrálásával, felé nem suhint a bási nazarénusoknak. De miután így cselekedett, pár nap múlva az „Allgemeine-Schweizer-Zeitung“ hasábjain egy nyilatkozat volt olvasható, a melyben egy bási nazarénus, — mindnyájok nevében — ünnepélyes határozottsággal tiltakozott az ellen, mintha ők a magyarországiakkal egy és ugyanazon felekezet volnának.

Ime, uraim, egy positiv adat egyfelől arra, hogy a nazarénizmusnak csakugyan vannak többféle fajtái és hogy azok egymástól lényegileg különböznek; másfelől arra, hogy a magyarországi nazarénizmus egyáltalában nem Schweizből, illetőleg — mint azt többen hírlapilag is vitatták, — a Bási mellett „Chrischona“ nevű, kétségkívül nagy mérvben pietistikus színezetű missionáriusképző intézetből, mely a belső s hasonlíthatlanul nagyobb szerű képezdétől való elválása óta különben is a Spittler által megnyert Anglia által tartatik fent, mondom, nem a Chrischonából ered, hanem valami más s kétségenkívül olyan természetű forrásból, mely a methodizmus előtt rég utat nyitott már a nép közép és alsóbb rétegeiben s a melynek jelentősége főleg azon befolyásban s praktikus hatásban áll, melyet a nép lelkiéletére, szokása és erkölcsére gyakorol.²⁾

Ez azonban mellékes dolog; fő az, hogy mi, — a mint említettem, — a nazarénizmussal szemben még mindig igazán már boszantóvá vált tudatlanság kódében tapogatózunk s biztos adatok hiányában szent borzalommal nézzük a mysticismus köpenyegébe bújt atyafit, a mint ez mellettünk elhalad, vagy templomainkat, — szerintök a „gonosz nemzetség gyűhelyeit“ — elkerüli. És ez így van „in capite et membris.“ Debreczenben p. o. kevéssel ezelőtt egy előkelő férfiú csodálkozását fejezte ki előttem a felett, hogy abban a nagy városban és a helyi viszonyok által rég megteremtett laza cura pastoralis mellett a nazarénizmus még eddig gyökeret nem verhetett. Pedig, uraim, az égő Ucalegon ott is aligha közelebb nines, mint azt a jó debreczeniek gondolják.

Erős Lajos,
ev. ref. lelkész.

(Folyt. köv.)

Közügyeink.

A máramaros-ugocsai ev. ref. egyházmegye közgyűlése.

M.-Sziget 1889. aug. 31.

Tegnapelőtt nagy érdekltség mellett ment véghez városunkban egyházmegyénk közgyűlése, melyet megelőzőleg **Bikky Ferencz** gyulai lelkész mondott buzgó imát a templom-

²⁾ L. „Der Baptismus und seine Bekämpfung“ von Dr. E. Franklin Arnold. Leipzig 1887.

ban. Az ev. ref. lyceum nagytermében **Csernák István** esperes és **Várady Gábor** gondnok elnökletök alatt tartott közgyűlésen igen szép számmal jelentek meg a tagok s az egyházközségi képviselők, úgy szinte a m.-szigeti értelmiség is kiválóan volt képviselve.

Csernák István esperes buzgó imája után Várady gondnok rövid beszédben hívta fel a közgyűlés figyelmét a napirenden levő legfontosabb tárgyra, a közalaphól segélyezés új módja iránt előttünk fekvő bizottsági, alapos, beható munkálatra, a melynek itt és a konventen leendő szerencsés megoldásától függ egyházmegyénk megerősödése, felvirágzása. Ezután a gyűlést elnöktársa nevében is megnyitván, az esperesi intézkedésekről tett jelentés helyeslőleg vétetett tudomásul.

A közalaphól való segélyezés új módját illetőleg még a múlt őszön tárgyalatott a bizottságnak rendkívül nagy gondal, alaposan egybeállított munkálata, a mely már ekkor elvileg el is fogadtatott; jelen alkalommal a konvent határozata értelmében egybeállított kimutatásokkal együtt csekély módosítással részleteiben is elfogadta azt a gyűlés, ezzel az alkalommal is köszönetet mondva a bizottságnak.

A taraczközi leányegyház jövőjét illetőleg az egyházközség s az egyházmegyei küldöttség közös megállapodása szerint létrejött javaslat egyhangúlag elfogadtatott, melynélfogva mindenekelőtt egy kis fatemplom építtessék, minek létesítéséhez a tőke megtámadása nélkül is remény mutatkozik; az egyházközség tőkéje 75 éven át kamatoztassék, a midőn ez az összeg elegendő lesz a lelkész és tanító fizetésének biztosítására, s addig is, ha a közoktatásügyi kormány állami iskolát szándékoznék felállítani a községben, azzal igyekezzék azt az egyházközség előmozdítani, hogy építse fel az iskolát s az azért az állam által fizetendő bérösszeget hasonlólag tőkésítse a fentebb jelzett célra.

Az államsegély bizottsághoz, a közalaphoz, a ref. segélyegylethez intézett segélyezési kérvények az esperes által előterjesztett méltányos és igazságos javaslat nyomán úgyszólván minden vita nélkül intéztettek el. A tanácskozásokban élénkebb részt vettek **György Endre**, **Nagy Frigyes**, **Biró Lajos**, **Szentpály István**, **Fóris István**, **Nagy József**, **Szabó Sándor** stb. stb.

Egyik kiválóan nevezetes mozzanata volt, ennek a gyűlésnek az a körülmény, hogy a magyar történelmi társulat épen azon a napon tartván itt városunkban zárulását, erre meghívta az egyházmegyei gyűlés tagjait is, minek következtében elhatározatott, hogy a közgyűlés tagjai testületileg jelenjenek meg a zárulésen, a hol is a megyeház nagytermében **Várady Gábor** gondnok üdvözölte a társulati közgyűlést, kiemelvén a társulatnak hazafias, nagy horderejű, hasznos, kitartó munkásságát s a testületileg megjelent egyházmegyei közgyűlés nevében is kifejezván az iránti óhaját, hogy a hazai történetírás érdekében már eddig is rendkívül gazdag eredményt felmutatott s tiszteletre méltó munkásságot áldás és siker kísérje a jövőben és minden időben. Ez alatt a beszéd alatt az egyházmegyei gyűlés tagjai állva maradtak, s állva hallgatták azt a történelmi társulat tagjai is, a melynek elnöke **Thaly Kálmán** emelkedett szellemű szónoklatban mutatott rá a magyar protestánsok küzdelmeire, a Rákóczykorszak alatti magoktartására, a tudomány, a közművelődés s különösen a magyar történetírás érdekében következetesen tanúsított hazafias közreműködésökre; kiváló szép beszédében végül megköszönte az egyházmegyei gyűlésnek a kitüntető

megjelenést s az egyházmegye vallásos és közművelődési ügyeinek folytonos felvirágzása iránti óhaját fejezte ki. Mind a két beszédet harsány éljenzésekkel fogadták.

A közgyűlés végével a m.-szigeti egyházközségnek meleg köszönetet mondott az elnökség a szíves vendéglátásért.

Az egyházközség által az egyházmegyei gyűlés tiszteletére rendezett 80 terítékű díszlakomán Szöllősy Antal főgondnok emelkedett beszédben éltette a királyt, a mit a tagok felállva hallgattak s harsány éljenzéssel fogadtak. Ladányi Pál papi tanácsbíró Csernák István esperesért, Gönczy Dániel tanácsbíró Várady Gábor gondnokért üritették poharaikat. Várady Gábor gondnok az egyházmegye kebelében évek hosszú során élő legszebb egyetértés hangsúlyozása mellett Révész Bálint püspökünket éltette, kinek — úgy mond — az egyházkerületben, de sőt talán az egész hazában sincs egyetlen haragosa, ellensége. György Endre nagy tetszéssel fogadott szellemdús beszédben az egyházmegyei papi és világi elnökség iránti bizalmát tolmácsolta, míg Csernák István esperes a m.-szigeti egyház főgondnokát, Szöllősy Antalt éltette, bokros érdemeinek általános helyesléssel találkozott kiemelése mellett. Szikszay Zoltán helybeli s. lelkész az egyházmegye tisztviselőiért és képviselőiért, általában az egyházmegye felvirágzásáért mondott igen szép felköszöntőt. Kardos Károly lyceumi tanár humoros beszédben éltette a 88 éves s köztisztviselőben álló Gönczy Dániel tanácsbíró, míg Kovásy Zoltán tanítóképezde tanár Szilágyi István érdemdús igazgató tanárért lelkes szavakkal üritette poharát. És következett ezután a felköszöntők hosszú sora.

Általában úgy ez a díszlakoma, mint a közgyűlés egész lefolyása arról tettek újabb bizonyosságot, hogy az a patriarchalis testvéri egyetértés és keresztyéni, valódi protestáns összetartás, mely egyházmegyénknek évek hosszú során egyik legkiválóbb jellemvonása volt, most is törhetlenül áll fenn, miben legnagyobb biztosítékot látunk arra nézve, hogy egyházmegyénk anyagi nehéz viszonyainak dacára anyagilag és szellemileg fokról-fokra emelkedni fog.

Végül szükségesnek látom megemlíteni, hogy a Szarka József m.-szigeti lelkész halálával megüresedett állomásra 12 kérvény érkezett be s a kijelölő bizottság, melynek tagjai az egyházmegye részéről Nagy Frigyes, György Endre, Bíró Lajos, a község részéről Szöllősy Antal, Marikovszky Menyhért és Szarka József (az elhunyt lelkész rokona) voltak, esperes elnöklete alatt Taraczközön tartott ülésben Kiss Bertalan keéri, Széll György avas-újrósi, Bikky Ferenc gyulai, Csik Albert dolhai, Szikszay Zoltán m.-szigeti lelkészeket jelölte ki; a választás október 6-ikán fog véghez menni.

Vékony Antal.

A beregi missió köréből.

Bereg vármegye területén levő két, a konvent által segélyezett missiói kör egyikéről, a munkácsiról egyszer-máskor olvastam az egyházi lapokban, de nem a másiktól.

Egyházmegyei gyűlésünk által a másikba — a bilkeibe — rendeltetvén, kötelességemnek ismerem róla egyetmást elmondani.

Bilke központtal Ilosva, Komlós és ezek vidéke (mintegy 6 □ mrtf.) alkotják a bilkei missiói kört. Nevezett három község mindenikében volt régen ref. anyaegyház.

A reformáció tanai leghamarabb meghonosodtak — a beregmegyei levéltárban található adatok bizonyossága szerint — Komlóson, hol már a ref. hívek 1594-ben anyaegyházat képeztek. 1797-ben Komlós fiókja lett Ilosvának; 1835-ben ismét anyásított; 1846-ban Beregujfaluhoz kapcsolattott, mint fiókegyház.

Bilkén a XVI-ik században már ismerték, főleg a magyar ajkú családok, a ref. tanokat, de anyaegyházzá csak az 1703. évben tömörültek. Majd még ugyanazon században Ilosvához csatoltattott, mint fiókegyház; 1828-ban lett újból anyásítva.

Ilosván Bárdossy József munkácsi r. kath. esperes, már 1777-ben a ref. fatemplomot oly rozszantnak találta, hogy kimondá, mikép helyette újnak építése szükséges. Mint fennebb említém, 1784. Bilke is hozzá csatoltattott. Meddig volt anyaegyház, arra adataim nincsenek.

A 60-as évekbe Komlós és Ilosva Bilkéhez kapcsolattottak. Rendes lelkészek az összekapcsolás után, csak az 1883-ik (?) évben lett, a mikor a ref. segélyegylet 250 frral kezdte évente honorálni a bilkei missionáriust; addig az első káplán rendeltetett minden évben oda. Ezek existenciáját illetőleg csak annyit említek, hogy egy közülök megkísérelte kérdésbe tenni az esperesnél, hogy: kitől kérheti fizetését? A felelet az volt: azt már én sem tudom! Volt s van is ott a tagosítás alkalmával kimért föld — javadalma a lelkésznek, de, mert az évenként változó káplánok — illetve adminisztrátorok, nem sokat törődtek a különben is csak kecskelegelőnek használt földdel: alig hozott az annyi jövedelmet, mennyiből az adója kitel. Így kénytelenek voltak megelégedni azon teljes ellátással, mit a hithű patrónusoktól nyertek.

Egészen másként állanak a dolgok, mióta az egyházkerület s a konvent kiterjesztették figyelmüket — többek közt — a bilkei missióra is.

Ma a bilkei missionárius existenciája biztosítva van. Még csak egy kis baj van. A missiói körré alakított egyházak Bilkén, a központon, a mult években templomot s paplakot építettek; s bár erejükön felül is hozzájárultak, úgy kézi és írás erővel, mint pénzbeli áldozatokkal, mindazáltal csak adóssággal végezhettek, illetve végezhetik be a tervezett építkezést, a mennyiben a paplak és mellék épületei ma is munkában vannak. 800 frt adósság nyomja a missiói egyházat, s e teher alól önerején menekülni nem tud; mert a már mostoha helyi viszonyoktól is nyomott hívek már a netovábbig megadóztatták magokat: innen van, hogy ez éven is segélyért kénytelenek kiáltani az intéző körökhöz. 375 ref. lélek kiáltása ez: méltó a meghallgatásra! Mintegy 15,000 idegen (többnyire ruthén) nyelvű s vallású elem közt a magyarság kovásza a bilkei missiót alkotó kis serege s mint ilyenek is megérdemlik, hogy kérelmek ne legyen pusztába kiáltó szó.

Hátra volna még, hogy működéséről is szóljak valamit:

Én ez év április 14-én foglaltam el állomásomat; ekkor tartottam beköszönő beszédemet 1. Tim. 1. 12. alapján. Legelső feladatomból volt mindjárt a szétszórtan élő híveim számáról biztos adatot szerezni, e végből, minden helységben — hol híveim lagnak — megjelentem, az összeírást teljesíttem, s aztán egy-egy ügybuzgó férfit szemeltem ki.

Husvét s pünköst első napján Bilkén, másodnap Ilosván, új kenyérre Bilkén és Ilosván úrvacsarát osztottam. Mind az

istenitisztelekre, mind az úrasztalához szép számmal sereglenek a hívek.

Működéséről különben, egy kimerítő előterjesztésben számot adok az egyházkerület missiói bizottságnak, illetőleg annak elnökségének.*)

Bilke, 1889. szept. 1-én.

Szabó András.

ev. ref. miss. lelkész.

Levél a szerkesztőhöz.

A „Debr. Prot. Lap“ idei 35-ik számában olvasva „A bihari ev. ref. egyházmegye közgyűlése“ című cikket, fájdalommal győződtem meg arról, hogy a bihari ref. egyházmegye közgyűlésén csakugyan történtek nevémet szennyfolttal borítani akaró felszólalások a Kágyi Lajos fogházi lelkész úr ügye tárgyalása alkalmából. Igaz, hogy ilyesminek történetéről már, előbb mint a lapban megjött, kaptam értesítést, s első benyomás hatása alatt szándékoztam is nyílt felszólalással megegyezni a felém irányított rágalmat, úgy de nehogy szólásom talán ismételtén félremagyaráztassék, felhagytam volt e szándékkal azon tudatban, hogy tisztán állok a tisztán látni akarók és tudók szeme előtt. Most is hallgatással melőzöm az egész ügyet, ha mintegy felhíva nem volnék a szólásra az idézett gyűlési tudósítás sorai által. Azonban ily körülmények között elengedhetlen kötelességemnek ismerem röviden elmondani a következőket:

Először is legyen szabad hálás köszönetemet nyilvánítani azoknak, kik osztották s osztják ama véleményét. „Bármint dőljön is el ez ügy, annyit és egyet előre is mondhatunk azok, kik Dombi Lajost ösmertük és ösmerjük, hogy ő tudva és akarva oly misztifikáció részese nem lehetett, mely a kinevezést eszközölők körök félrevezetését célozta volna.“ E nyilatkozat örömmel tölti el lelkemet, mert ebből újabban meggyőződést nyertem arról, hogy — Istennek hála! — vannak többen a bihari ref. egyházmegyében, kik ismernek engem...

A gyűlési tudósítás, eme szavaira: „A legutóbbi n.-váradai lelkész Dombi Lajos, ki a fegyházi lelkészi teendőket végezte, B.-Gyulára távozván, eltávoztása előtt a királyi ügyészhez intézett levelében a fegyházi lelkészi teendők végzéséről lemondott s a mennyiben az betöltetnék — utódjául ajánlatba hozta a váradai lelkészi hivatalban utódját Sulyok István lelkészt, Csák Máté másik váradai lelkészt, — Végh József és Debreczeni Gyula váradai vallástanárokat s végül legutóbbi káplánját, Kágyi Lajost, mint a ki eddig is az ő felügyelete alatt a fegyházi lelkészi teendőket végezte. Mi okból, miből nem, azt nem vagyok hivatva kutatni, az illető körök az öt közül Kágyi Lajos volt s lelkészt neveztek ki fegyházi lelkésznek. Ezen körülményt azonban némelyek — különösen a váradai lelkészek — arra magyarázták, hogy nevezett ifjú s. lelkész kineveztetése tévedésen alapul, a mennyiben Dombi Lajos eltávoztott lelkész a királyi ügyészhez intézett levelében Kágyi Lajos segédjét úgy tüntette volna fel, mint hivatali utódját a

*) Midőn e tudósítást örömmel kiadom s az egyházi főhatóságok figyelmét én is felhívom e fontos missiói pontra: kérem egyszersmind a t. lelkész urat, hogy munkálkodásáról minél gyakrabban tudassa e lap olvasó közönségét. Legyen bármilyen szerény is el lap, végre mégis sokan olvasák azt, s a nyilvánosság előtt megjelenni önmaga iránti kötelessége annak, ki a közönség érdeklődésére számot tartható, nemes ügy szolgálatára ajánlotta föl élete erejét. Tehát a viszontlátásig!

Szerk.

váradai lelkészségben — s így nyerte volna az a kineveztetését“ — mondandóm ez:

Midőn a fogházi lelkészi tisztról lemondásomat beküldöttem a nagyváradai tek. királyi ügyészhez, a fentebbiekre vonatkozólag lényegben teljesen ekként, szövegben is majdnem szószertint ezeket írtam: Hogy kineveztesék ki utódomul a fegyházi lelkészségre, e tekintetben még csak ajánlási joggal sem kívánok élni, egyszerűen felemlítem, hogy a következő egyének bármelyikét módjában áll a tek. királyi ügyésznek kineveztetni: Végh József ev. ref. vallástanár és felszentelt lelkész; Debreczeni Gyula ev. ref. vallástanár és felszentelt lelkész; Kágyi Lajos segédlelkész (ki eddig is több ízben foglalkozott a rabok lelki gondozásával, az én felügyeletem alatt, mint káplánom); Sulyok István ev. ref. rendes lelkész, és Csák Máté ev. ref. rendes lelkész, kik (a mint tudom) segédlelkész-korukban szintén foglalkoztak vallástanítással is.

A dolog így áll! Hogy ennek teljes igaz voltáról első sorban ez ügy tisztázásával megbízott küldöttség megismerkedjék, nagyon jó lesz, ha a fogházi lelkészségről lemondó hivatalos levelemnek teljesen hiteles másolatát megszerzik méltóságos Kozma kir. főügyész úr irodájából, mert gondolom, hogy az eredeti oda lőn fölterjesztve annak idejében a n.-váradai kir. ügyészéig által.

Már kérem szívesen, ily eljárásomat alaptalanul gáncsolgatni, engem holmi hazugság vádjával illetni — plane lelkészek részéről — mégis csak meggondolatlan eljárás. Avagy ütközik-e akár isteni, akár emberi törvénybe ez eljárásom?...

Hiszen még akkor sem tartoznám tulajdonképen számot adni cselekedetemről, ha (a mit nem tettem) egyenesen és kizárólag t. Kágyi Lajos urat ajánlottam volna fogházi lelkésznek... Ekkor is csak szabad akaratomat követve, nézetem szerint helyesen s káplánommal szemben jóakaratólag jártam volna el...

Hogy én akár írásban, akár élőszóval valaha, vagy valakinek úgy nyilatkoztam volna, hogy a nagyváradai lelkészi állomásban hivatali utódom t. Kágyi Lajos úr, ez állítás nem egyéb mint vagy vastag tudatlanságból származó, vagy határozott rosszakaratból eredő (legenyhébb kifejezéssel élve) alaptalan gyanúsítás, melynek megtörlésére perbe fognom kellene a sértőket, ha ezt tenni hivatali állásommal megegyeztetetők tartanám nagyobb dicsőségére a váradai ref. lelkészi hivatalnak, melyet úgy a hogy a magam is viseltem. Nem, ilyet tenni Isten mentsen!... Ugyan azért én egyszerűen csak ezt mondom: „Atyám! bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekesznek.“ Mert: „Én jól tudom, hogy az én Megváltóm él és hogy az utolsó időben meg fog jelenni e földön.“ Él az Úr, ki megfizet minnyájunknak előbb-utóbb érdemünk szerint!

Hogy t. Kágyi Lajos úr lett kinevezve, az a fogházi lelkészség ügyében nagyon helyes, mert a nagyváradai foglyok oly pontos lelki gondozásban a nagyváradai rendes lelkészek, vagy vallástanárok részéről semmiesetre sem részesülhetnének (a dolog természetéből kifolyólag), mint ha külön lelkész gonozza őket, ki nem mellé k foglalkozásnak tekinti a rabok lelki gondozását, miként tekintetem magam is kellene, hogy tekintse bármelyik nagyváradai lelkész, kinek első és főkötelessége a n.-váradai lelkészi teendők elvégzése volt és lenne. Hogy ez így áll, azt nyíltan meg kell vallanunk minden habozás, nagyképűsködéstől menten...

Hogy a fogházi lelkészség ügye vert volna-e oly nagy

port, mint most, azon esetben, ha a 300 frt függelék ott nem volna, ha például azt díj nélkül kellene teljesíteni? . . . „Nagy kérdés, a melyet ha mélyen vizsgálok, még több kérdéseknek mélyére találok!“ . . . S itt eszembe jut egy közmondás: „Leben, und leben lassen!“

Kijelentésével annak, hogy én, mint mindenkor, úgy jövőre is, inkább „tűrök“ a lehetőség határai közt, hogysen áldástalan polemiával fecsérélem időmet: arra kérem föl nagyváradi lelkésztársaimat, hogy ne pazarolják máskor drága idejüket az én (mindedig becsülettel megőrzött) igénytelen nevem meghurczolására, gyauúval terhelésére; bizony, bizony van ott elég teendő, melynek elintézése bárminő „szellemi óriások“-nak is igénybe venné minden idejüket s tehetségök egészét! . . .

Ha jól emlékezem, Diogenes mondta egykoron a világhódító Nagy Sándornak: „Ne vedd el azt mit nem adhatsz!“ t. i. a világosságot. Én pedig n.-váradi lelkésztársaimhoz s általában azokhoz, kik hajlandók valának igénytelen nevemet az egyházmegyei gyűlésen (minden alapon s ok nélkül) meghurczolni, azon kérést intézem: „Ne vegyék el, mit nem adhatnak vissza: nevem tisztaságát, egyenes lelkűségemet, magyar nyiltságomat! . . .

Egyébiránt béke s szeretet lelke legyen velünk!

D. L.

Különfélék.

Adakozásra felhívó Szózat az egyházkerület, egyházi lelkészei s vallás híveihez. A mult évben kérészt intéztem debreczeni főiskolánk tápintézetének segélése iránt hitfelekezeteinkhez. E kérelmem meghallgatva, s a segély a publikánus filérétől kezdve az anyagi tehetség, vagyoni megáldottság felsőbb fokáig kegyesen nyujtva, adományozva is lön, s így oda képesült tápintézetünk, hogy főiskolánk szegényebb sorsú növendékei a lefolyt iskolaévben sokkal nagyobb mérvben, mint odáig, s jobb ellátásban részesülhettek. Kinek mondanék mélyen érzett köszönetet ezért, ezekért: hanemha a nemes adakozóknak, kik áldozatkészégükben, buzgalmukban, — mint mindig, hol felekezeti szükségéinkben hozzájuk fordultunk, — jöttek, hogy erős vállal támogatónk egyházunk alkotmányát, vagyis az annak fentartására szolgáló intézményeket, mely intézmények a maguk kihatásaiban a mi erős hitünk várainak sáncaiz. Midőn tehát ezért ő nekik hálás köszönetemet e főiskolánk nevében kifejezni kedves kötelességemül ismerem, — egyszersmind a jövőbe nézve, híveink további áldozatkészégébe vetve soha meg nem szégyenült reményemet: ismét teljes bizodalommal fordulok egyházkerületünk egyházaihoz, híveihez, kérve őket, hogy e már most is áldásos kihatású tápintézetünket további segélyadomány-nyujtásban részesíteni s ez újabb lendületű munkánk, czélunk tovább fejlesztéséhez hozzájárulni, ennél fogva kegyes adományait az esperesi hivatalokhoz — honnan azok együttesen lesznek tápintézeti pénztárunkba beszámolandók — beadni kegyesen méltóztassanak. Igaz, hogy ez évbéli termőzetre ezúttal az Ur áldó kegyelme nem terjedt ki oly mérvben, mint a minőt óhajtottunk, a minőért imádkoztunk; ez azonban nem lehet gátló ok arra: hogy a mi kevesebbünkben is ne nyujtsunk ahhoz mért tehetségünk szerint. Vegyék figyelembe a hívek Pál apostol Kor. 8. 2—3. versének foglatatát: „hogy az ő reájuk próbául bocsátott nyomorúságukban is nekik nagy örömük volt és az ő nagy sze-

gényességükben nekik nagy gazdaságuk áradott. Mert az ő erejük felett is jóakarattal adakoztak“. Továbbá Jakab apostol 2. 5. igéit: „Halljátok meg szerelmes Atyámfiak! avagy nem választotta-e az Isten e világnak szegényeit, hogy lennének gazdagokká a hitben és örökösévé az országnak, melyet ígért azoknak, a kik Őtet szeretik“. Végül Pál galatabeliekhez 6. 9—10. intését: „a jótéteményben pedig ne restüljünk meg, mert a maga idejében aratunk, ha meg nem restülünk. Azért míg időnk vagyon, mindenekkel jól tegyünk, kiváltképen pedig a mi hitünknek cselédeivel“. Istentől áldást kérve reájuk, vagyok igaz tisztelettel Debreczen, 1889. aug. 16. Révész Bálint, püspök. — E felhívó szózatot a főtiszt. püspöki hivatal egyházkerületünk összes egyházaihoz megküldette.

Debreczeni főiskola. Elkezdődött a munka főiskolánkban. Érettségi vizsgára jelentkeztek egész vizsgára 11-en, javítóra 22-en, a szóbeli vizsga 6-án volt. Theologiai alapvizsgára jelentkezett 9 hittanhallgató, vizsgáik 7., 8. és 9-én folynak. Jogi első alapvizsgára 35, második alapvizsgára 16, államtudományi államvizsgára 4 joghallgató jelentkezett. E vizsgák 6-án kezdődtek meg. A tanítóképezdében a javító és pótvizsgák 3-án és 4-én voltak. A tanév 10-én reggeli 9 órakor nyitattik meg a szokott oratoriumi istenitisztelettel. Kiss József új tanártársunk 14-én tartandja székfoglaló értekezését. Elfoglalta állását főgymnasiumunk két ifjú helyettes tanára, Sass Béla és Hosszú Lajos is. Az előbbi ismert név körünkben, az utóbbi Budapesten végzett tanárképezdét és nyert tanári oklevelet. Üdvözljük két ifjú tanártársunkat közöttünk s Isten áldását kérjük munkájokra. — A lapunk mult heti számában jelzett tanítóképességi vizsgálat f. hó 2-ik napján fejeztetett be a következő eredménnyel. A 8 hittanhallgató közül jeles (első fokú) oklevelet nyert Sóllyom Lajos, theologiai akadémiánk kitűnő növendéke; kedvező eredménnyel vizsgázott még Csánky Bénémin IV-ed éves hittanhallgató; rajtok kívül öt en elegendő oklevelet nyertek, egy vizsgázó pedig javításra útasított. A tanítók és tanítójelöltek közül kitűnő (első fokú) oklevelet nyert Győri Lajos kabai tanító, jeles (másodfokú) oklevelet nyertek: Csatári Lajos tanítójelölt, Balogh Boldizsár hosszúpályii, Vida Károly hosszúpályii tanítók; elegendő oklevelet nyertek: Nagy Elek tiszaderzsi, Kóti Jerómiás hadházi, Bárány Mihály kunhegyesi, Molnár Sándor tiszafüredi, Badalay János gacsáji, U. Szabó Lajos böszörményi, Nagy Imre szentmihályi, Kanizsai Endre debreczeni, Nagy Jenő halmii, Bernolák Miklós kötegyáni tanító és Szőke Péter tanítójelölt; így oklevelet nyert 15 tanító. Részben tett vizsgát 15, vallástantból és zenéből pótolta 2, közbejött betegsége miatt visszalépett 1, javításra útasított 4 tanító.

Debreczeni ev. ref. egyházközség. Említettük lapunk mult heti számában, hogy folyó hó 2-án Domokos Lajos és Békési Péter tanítóink 50 éves tanítókodása emlékét jubileummal készül megünnepelni egyházközségünk presbyteriuma. Az ünnepély a mondott időben csakugyan meg is történt a nagytöplomban. Reggeli 8 órakor iskolai évet nyitó ünnepély tartott a leány növendékek számára, melyen K. Tóth K. lelkész imádkozott. Az istenitisztelet bevégezése után Némethy Lajos lelkész kiállott az úrasztalához, odajárult a két jubiláns is, s a lelkész úr lelkes, szép beszédben méltatván a tanítói pálya nehézségeit, átadta a két ünnepelt férfinak azt a jegyzőkönyvi kivonatot, melyben a depr. egyháztanács hálásan fejezi ki ne-

kik köszönetét, elismerését félszáz éves tanítói működésükért. Ezen kívül az egyház nevében két-két ezüst gyertyatartót nyújtott át nekik, elmondván, hogy ha e tárgyak a világosság jelképei, világoljanak még ők is sokáig lelki és testi erőiknek teljességében. Az üdvözlő szavak és az emléktárgyak átnyújtása után Domokos Lajos mondott szívből fakadó köszönetet a megemlékezésért. Majd a tanító-testület nevében Tóth Lajos ispotályi tanító üdvözölte a jubilánsokat, a mire meg Békési Péter válaszolt röviden, szívből beszélve! A szép ünnepély bevégeződven a templomban, estve társas vacsora volt a jubilánsok tiszteletére, hol természetesen sok szép toaszt mondatott. Mind a templomban, mind a társas vacsorán képviselve volt úgy az egyház, mint a városi hatóság, valamint a főiskola is. Őszinte érzéssel kívánjuk, hogy a két kitűnő férfiú éljen még sokáig; szolgálják örömmel és lelkesedéssel a tanügyet egyházunknak veteményes kertjeiben.

A debreczeni ágost. hitv. evangélikus gyülekezet folyó hó elsején templomfelavatási örömnünnepet ült, melyben úgy Debreczen város többi vallásfelekezetei, mint a környék evangélikus vallású lakosai nagy számmal vettek részt. A felavatási szertartás Luther ismeretes énekének: „Erős várunk nekünk az Isten“ eléneklésével kezdődött, mire a Zelenka Pál miskolci főesperes és az egyházi énekkar által elmondott antifona után Materny helybeli lelkész kinyitotta a templom ajtaját s az érdeklődő nagyszámú közönség bevonult a kellően felszerelt s eléggé tágas szent hajlékba. A gyülekezet által orgonakísérettel elénekelt dícséret ehangzása után Zelenka főesperes lépett az oltár elé s az Jelenések könyvének 21. r. 3. 4. verse alapján eszmedús alkalmi beszédet és hitbuzgó imádságot mondott. Az erre következett karének után Farbak egyházkerületi főjegyző lépett a szószékre, s Péter apostol I. levele 1. r. 1—5 verse alapján emelkedett hangú, szépen kidolgozott és szónokilag előadott beszédben fejtegette az evang. keresztyén egyház építési munkájának főbb irányelveit, kiterjeszkedve az egyház veteményes kertjének, az iskolának vallásérkölesi és hazai, valamint általános kulturális fontosságára is. A folytonos figyelemmel hallgatott, gondolatokban s történelmi reflexiókban gazdag beszéd mindenkire felemelő hatást gyakorolt. Az ünnepi szertartás további folyamán Materny helybeli és Boross nagykárolyi lelkészek kiosztották az úrvaasorát, melyben báró Podmaniczky Géza, mint a helybeli ev. gyülekezet tiszteletbeli főfelügyelője után számosan vettek részt. A kereszteleési szertartást Riszdorfer János nagybányai ifjú lelkész végezte, igen szép magyarsággal írott és jelesen előadott alkalmi beszédet tartván. A közönség körében jelen volt kitűnőségek között láttuk Simonffy kir. tan. polgármestert a városi hatóság élén, Szűcs István ev. ref. főgondnokot, Tóth Sámuel tiszántúli egyházkerületi főjegyzőt, mint főt. Révész Bálint püspök úr képviselőjét, s több másokat és az ünneplő gyülekezet mindmegannyi tagját. A fölavatási ünnepélyt az ily alkalmakkor elmaradhatatlan közebed követte. Az új hajlék falaiban légyen esendesség és jó békesség s a község közt egyenesség, hitélet és szeretet!

Húsz éves találkozás. Főiskolánk egykori növendékei, ma ismert nevű egyházi és világi férfiak, a theologiai pálya

bevégezése után 20 év múlva baráti találkozásra gyűltek össze augusztus 28-án Debreczenbe. Megjelentek a következők: Almási Sándor beregszászi orgonista nevével, Beczner Frigyes debreczeni reáliskolai tanár, Búzás Lajos endrédi lelkész nevével, Elek Lajos debreczeni főgymn. tanár nevével, Fodor Sándor szerepi lelkész, Kallós Tivadar beregszászi lelkész, Kiss Elek n.-váradai főszolgabíró, Madarász Imre karczagi lelkész s orsz. képviselő, Pap Imre h.-m.-vásárhelyi lelkész, Rácz János b.-gyulai rektor nevével, Sütő József debreczeni tanító, Surányi Gyula n.-falui lelkész nevével, leányával, Szártóry Dezső h.-pályii földbirtokos, Szabó József adorzáni lelkész, Thoroczka János bábonyi lelkész nevével, Tömöry Mihály boros-sebesi lelkész, Zsigmond Sándor h.-szoboszlói lelkész nővérével és két gyermekével, Veres Károlyi váci lelkész és Vityi Bertalan berei lelkész. Nem jelentek meg Biki Károly györgyteleki, Bugyi Sándor váradpüspöki, Darabos Sándor szentandrászi lelkészek, Bozsó Ferencz kisujszállási gazdálkodó, Somogyi Sámuel zilahi és Szűcs János h.-m.-vásárhelyi hivatalnokok. A kik eljöttek, azok mindnyájan ott voltak aug. 28-ikán a reggeli istenistületen a nagytemplomban, mely után a főiskola helyiségeit, könyvtárát és gyűjteményeit megtekintve, örömmel győződtek meg arról, hogy a forrón szeretett alma mater jelentékeny haladást tett a fejlődés útján. Délben társas ebédre gyűlt össze a társaság a nagyerdei pavillonba, melyre az egykori tanárok közül Tóth Sámuel is megjelent, Balogh Ferencz tanárt egészségi akadályok gátolták a megjelenésben. A találkozást az ifjúkori emlékek föllevenítésén, s az alma mater meglátogatásán kívül emlékezetessé tette egy elhalt tanítótárs árvájáról való gondoskodás és a boros-sebesi orgonára eszközölt gyűjtés. A következő találkozás öt év múlva leend.

Haláleset. A legőszintébb részvétellel vettük a következő gyászlapot: „Révész Kálmán és kis fia Imre, özvegy Bódogh Jánosné; özvegy Tima Józsefné és fiai: József és Zoltán; özvegy Vecsey Józsefné, özvegy Révész Imréné, Révész Gizella és férje dr. Hőgyes Ferencz a többi nagyszámú rokonok nevében is a legmélyebb fájdalommal jelentik, hogy a legjobb és legszeretettebb hitves, anya, unoka, leány, testvér, meny, sógornő és rokon, Révész Kálmánné született Tima Honoria életének 22-ik, boldog házasságának 2-ik évében folyó augusztus hó 30-án este 11 órakor váratlanul elköltözött az élők sorából. A megboldogult hült tetemei szeptember hó 1-én, vasárnap délután 5 órakor, a gyászos háznál tartandó rövid ima után, az alsóvárosi sírkertben fognak örök nyugalomra helyeztetni. Pápa, 1889. augusztus 31-én. Áldás és béke hamvaira!“ Nincs szavunk, melylyel vigasztalni tudnók kedves barátunkat, kollegánkat szép ifjú neje halála által ért nagy és méltó bánatában. Találjon vigasztalást annál, a kinek szolgálatában áll. Az elhunyt ifjú nő sírhalmá fölött lengjen szelíd emlékezet! Áldás emlékére, béke poraira!

Szerk. posta. V. G. Hálás szívvel köszönöm a lapunkról való nemes gondoskodást. — A szatmári egyházmegye közgyűléséről való tudósítás s az „Egy elkésett felelet“ már csak jövő számban jöhetnek. — Cs. Gy. Geszt. Vettem a küldött pénzt. Ezen folyó évre könyveltetem azt el.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**